

**ПОНЯТТЯ ТА СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ
ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

**CONCEPT AND SYSTEM OF INTERNATIONAL STANDARDS
OF LAW ENFORCEMENT ACTIVITIES**

**Савчук Р.М., к.ю.н., доцент,
директор**

*Івано-Франківський навчально-науковий юридичний інститут
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Стаття присвячена дослідженню сутності міжнародних стандартів правоохоронної діяльності. Правоохоронні органи України, призначення яких полягає у захисті життя, здоров'я, прав і свобод людини і громадянина, повинні неухильно дотримуватися стандартів у сфері захисту прав людини у процесі здійснення своєї діяльності. Наголошено, що саме значне зростання рівня транснаціональної організованої злочинності, стрімка міграція населення у світі, військові події в нашій державі внаслідок збройної агресії Росії, відмінності у підготовці поліцейських кадрів у різних країнах призвели до необхідності впровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльність правоохоронних органів.

Вказується, що незважаючи на відсутність визначення поняття «міжнародні стандарти правоохоронної діяльності», воно досить широко вживається як науковцям, так і представниками міжнародних організацій. Зазначається, що міжнародні стандарти правоохоронної діяльності певних демократичних країн визначають якість функціонування органів правопорядку. Їх запровадження, як показує міжнародний досвід, підвищує якість і ефективність діяльності правоохоронних органів. Міжнародно-правові стандарти діяльності правоохоронних органів дозволяють врахувати сукупність факторів, що впливають на поведінку професіонала, і розробити технологію формування гідного здійснення службової діяльності та поведінки відповідно до професійних і громадянських обов'язків, відповідально та етично.

Джерелом більшості стандартів є резолюції міжнародних організацій, що встановлюють модель не належної, а рекомендованої, найбільш правильної і доцільної поведінки. Робиться висновок, що міжнародні стандарти діяльності правоохоронних органів виступають системою міжнародних документів, що дозволяє правоохоронним органам більш ефективно виконувати завдання щодо адміністративно-правової охорони і захисту прав у інтересах особи, держави і суспільства, результативно впливати на реалізацію таких прав з метою їх упорядкування й захисту від протиправних посягань з боку третіх осіб та держави.

Ключові слова: правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, міжнародні стандарти, міжнародні акти, ознаки міжнародних стандартів, класифікація міжнародних стандартів.

The article is devoted to the study of the essence of international standards of law enforcement activity. Law enforcement agencies of Ukraine, whose purpose is to protect the life, health, rights and freedoms of a person and a citizen, must strictly adhere to standards in the field of human rights protection in the process of carrying out their activities. It was emphasized that the significant increase in the level of transnational organized crime, the rapid migration of the population in the world, military events in our country as a result of Russia's armed aggression, differences in the training of police personnel in different countries led to the need to introduce uniform international standards into the activities of law enforcement agencies.

It is indicated that despite the lack of a definition of the term "international standards of law enforcement activity", it is quite widely used both by scientists and representatives of international organizations. It is noted that the international standards of law enforcement activities of certain democratic countries determine the quality of functioning of law enforcement agencies. Their introduction, as international experience, increases the quality and efficiency of law enforcement agencies. International legal standards of the activity of law enforcement agencies allow to take into account a set of factors that influence the behavior of a professional, and to develop the technology of forming a dignified performance of official activities and behavior in accordance with professional and civic duties, responsibly and ethically.

The source of most standards is the resolutions of international organizations, which install a model of not proper, but recommended, most correct and expedient behavior. It is concluded that the international standards of law enforcement agencies act as a system of international documents, which allows law enforcement agencies to more effectively perform the tasks of administrative and legal protection and protection of rights in the interests of the individual, the state and society, to effectively influence the implementation of such rights in order to regulate and protect them from illegal encroachments by third parties and the state.

Key words: law enforcement agencies, law enforcement activities, international standards, international acts, signs of international standards, classification of international standards.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, коли Україна обрала курс на євроінтеграцію та впровадження загальноєвропейських стандартів прав людини, проблема належного дотримання таких стандартів у правоохоронній діяльності є актуальною, та такою, яка потребує вирішення. Правоохоронні органи України, призначення яких полягає у захисті життя, здоров'я, прав і свобод людини і громадянина, повинні неухильно дотримуватися стандартів у сфері захисту прав людини у процесі здійснення своєї діяльності. Саме значне зростання рівня транснаціональної організованої злочинності, стрімка міграція населення у світі, військові події в нашій державі внаслідок збройної агресії Росії, відмінності у підготовці поліцейських кадрів у різних країнах призвели до необхідності впровадження єдиних міжнародних стандартів у діяльність правоохоронних органів.

Стан дослідження. Українські вчені неодноразово досліджували поняття, зміст та класифікацію міжна-

родних стандартів прав людини загалом. Цим питанням приділяли увагу, зокрема, В.В. Біліченко, В.О. Боняк, В.Д. Бринцев, А.М. Клочко, Л.Р. Наливайко, К.В. Степаненко, П.М. Рабінович та ін. Проте, науковці не присвячували окрему увагу дослідженню сутності та системи міжнародних стандартів правоохоронної діяльності.

А тому **мета статті** пролягає в тому, щоб з'ясувати поняття і ознаки міжнародних стандартів правоохоронної діяльності, а також на цій основі запропонувати власну їх класифікацію.

Виклад основного матеріалу. У преамбулі Загальної Декларації прав людини було чітко відзначено, що викладені у ній принципи і положення належить розглядати як «загальний стандарт» (англ. – «common standart»), «загальний ідеал» (франц. – «comme l'idéal»), прагнути досягти якого мають усі народи і держави. Інакше кажучи, укладачі даного документу вбачали у ньому виклад всевітніх стандартів прав людини [1, с. 20].

Однак, на сьогоднішній день у жодному міжнародному акті обов'язкового характеру відсутня чітка дефініція поняття «міжнародний стандарт». Але першим міжнародним актом, в якому було згадане дане поняття, були Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими 1955 р. Так, у Додатку Процедури ефективного виконання мінімальних стандартних правил поводження з ув'язненими зазначається, що Мінімальні стандартні правила втілюються в національне законодавство та інші положення з урахуванням, якщо це необхідно, їх адаптації до чинних законів і культури, але без шкоди для духу і мети цих Правил [2]. В подальшому дані правові категорії все більш активніше почала застосовувати ООН у своїх рішеннях. Яскравим прикладом таких міжнародних актів виступають Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (Пекинські правила, 1985 р.), Мінімальні стандартні правила ООН стосовно заходів, не пов'язаних із тюремним ув'язненням (Токійські правила, 1990 р.), Мінімальні стандартні правила ООН щодо поводження із засудженими (Правила Мандели, 2015 р.) тощо.

По суті, одним із перших національних законодавчих актів, в якому згадується сам термін «європейський стандарт» є Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. Так, у преамбулі до вказаного закону зазначається, що цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення ЄСПЛ у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до ЄСПЛ проти України [3]. До того ж, у Концепції вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів теж закріплена вказана правова категорія [4].

Більш ґрунтовніше зміст даної правової категорії визначений у наказі Міністерства юстиції України від 25 лютого 2014 року № 386/5 «Про затвердження стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі». Відповідно до п. 1 Стандартів якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі, під ними розуміється комплекс основних характеристик моделі гарантованого державою захисту, передбачених міжнародними правовими актами, законодавством України, у межах яких та з урахуванням узгодженої правової позиції сторони захисту захисник є незалежним в обранні стратегії і тактики захисту у кримінальному провадженні для здійснення активного та розумного захисту прав, свобод та законних інтересів клієнта всіма не забороненими законом засобами [5].

В такому випадку, у контексті дослідження вказаної проблематики, насамперед, варто з'ясувати зміст поняття «стандарт». Так, відповідно до тлумачного словника української мови, стандарт – це ознаки певного явища, що встановлені компетентним органом, звичаєм або за загальною згодою як модель чи зразок [6, с. 1383]. За своєю етимологічною та онтологічною сутністю термін «стандарт» (англ. – норма, зразок, модель, від франц. букв. – твердо стояти) – документ, що встановлює для загального і багаторазового застосування правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються діяльності чи її результатів, з метою досягнення оптимального ступеня впорядкованості у певній галузі. Приймається в установленому порядку на основі консенсусу [7, с. 614].

Слід зазначити, що з однієї сторони, міжнародне законодавство з прав людини є юридично обов'язковим для всіх держав-членів ООН та їх представників, включаючи посадових осіб щодо підтримки правопорядку. А з іншої –

права людини є законним предметом міжнародного права та міжнародного контролю і саме тому посадовці з підтримки правопорядку зобов'язані знати та застосовувати міжнародні стандарти з прав людини [8, с. 4].

У зв'язку з цим, зауважимо, що найбільш уживаним у сучасній як вітчизняній, так і зарубіжній юридичній науці є термін «міжнародні стандарти прав людини». З урахуванням смислового навантаження слова «стандарт» і змістовного наповнення поняття «міжнародний стандарт» В.О. Боняк вважає, що словосполучення «міжнародні стандарти прав людини» слід трактувати як закріплені в міжнародно-правових актах норми, що визначають можливості людини та юридичні обов'язки держави із забезпечення цих можливостей [9, с. 224]. В.В. Біліченко та Д. Денисюк зазначають, що саме поняття «міжнародний стандарт» у теорії міжнародного права трапляється часто, воно стосується різних сфер міждержавних відносин, тому визначення стандарту має різні смислові відтінки. Цим терміном позначають як загальні конвенційні положення, так і правила поведінки, закріплені в технічних документах [10, с. 31; 11, с. 100–104].

Слушною є думка А.М. Ключко, Ю.І. Луценко та К.М. Гуртової, які зазначають, що міжнародні стандарти розглядаються переважно у контексті забезпечення правоохоронними органами прав людини як закріплених у міжнародних актах та інших міжнародних документах певних еталонів, норм, показників, до дотримання та досягнення яких заохочується або ж зобов'язується держава. Крім цього, стандарти розглядаються і як загальні деонтологічні нормативи, норми і принципи, які дозволяють, зобов'язують, рекомендують і призначені для спеціалістів у галузі права незалежно від державних меж їх професійної діяльності з метою гуманізації суспільних відносин, укріплення законності і правопорядку в кожній державі світу [12, с. 230; 13, с. 131–133].

Отже, стандарти в міжнародному праві є універсально визнаними нормами, які, з одного боку, є мінімально допустимим консенсусом, а з іншого – зразками для наслідування. У цієї подвійної ролі міжнародних стандартів полягає причина їх рухливості (у галузі прав людини – у бік постійного розширення змісту проголошених прав). Крім того, процес формування міжнародних стандартів в цілому перебуває у досить суттєвому взаємозв'язку із природними правами людини та позитивістським підходом щодо з'ясування сутності відповідних положень, який забезпечує наявність правового змісту і форми приписів, що можуть виступати як стандарти, зразки, моделі та еталони.

В такому випадку, варто звернути увагу на ознаки міжнародних стандартів. Важливе значення з цього приводу має прийнята 4 грудня 1986 р. Резолюція ГА ООН №41/120 «Встановлення міжнародних стандартів у сфері прав людини». У вказаному міжнародному акті закріплена вказівка на ті керівні принципи, які повинні враховуватись у процесі розробки міжнародних документів. Зокрема, такі документи повинні: а) узгоджуватись із існуючим зводом міжнародно-правових норм у сфері прав людини; б) мати фундаментальний характер і ґрунтуватись на притаманних людській особистості гідності та цінності; в) бути достатньо чіткими, аби слугувати джерелом прав і обов'язків, які піддаються визначенню й здійсненню; г) передбачати, де це доречно, реалістичний та ефективний механізм здійснення, включаючи системи подання доповідей; е) користуватись широкою міжнародною підтримкою [14].

Крім того, А.М. Ключко, О.В. Балінський та С.М. Забрда виділяють певні особливості міжнародно-правових стандартів, до яких відносять наступні: розробляються і приймаються державами світу в рамках міжнародних міждержавних організацій; регламентують не тільки міжнародне співробітництво держав, а й інших,

визначених ними суб'єктів (конкретних органів держави, місцевої влади, профспілкових організацій, громадських об'єднань, фізичних осіб тощо); містять у собі спільно вироблені державами принципові підходи і міжнародно-легальні принципи становлення, формування і функціонування певних публічних і приватних інститутів на території конкретних держав; за своєю правовою природою міжнародні стандарти належать до міжнародних конвенцій спеціального порядку; в умовах глобалізації, гуманізації і гуманітаризації міжнародних, міждержавних відносин має місце тенденція розширення кола суб'єктів, що розробляють і приймають міжнародні правові стандарти; прийняття міжнародних стандартів впливає на загально-світовий правовий розвиток, тому що не тільки стандартизує підходи держав до регламентації важливих соціальних проблем, але й сприяє розвитку їхнього національного законодавства і правових систем [13, с. 132; 15, с. 464–465; 16, с. 162–163].

Таким чином, розвиток усіх існуючих видів міжнародних стандартів, у тому числі і правоохоронної діяльності, беруть свій початок саме від міжнародних стандартів прав людини, під якими розуміються основні норми міжнародного права, що формуються на основі поваги прав і основних свобод людини, які закріплюють мінімальні взірці, еталони та моделі цивілізаційного орієнтуру для розвитку правової сфери держав.

Однак, незважаючи на відсутність визначення поняття «міжнародні стандарти правоохоронної діяльності», воно досить широко вживається як науковцям, так і представниками міжнародних організацій. Слід зазначити, що міжнародні стандарти правоохоронної діяльності певних демократичних країн визначають якість функціонування органів правопорядку. Їх запровадження, як показує міжнародний досвід, підвищує якість і ефективність діяльності правоохоронних органів. Міжнародно-правові стандарти діяльності правоохоронних органів дозволяють врахувати сукупність факторів, що впливають на поведінку професіонала, і розробити технологію формування гідного здійснення службової діяльності та поведінки відповідно до професійних і громадянських обов'язків, відповідально та етично. Міжнародні стандарти правоохоронної діяльності наділені певною низкою ознак. Зокрема, на відміну від міжнародних стандартів прав людини, норми міжнародних стандартів правоохоронної діяльності носять, здебільшого, не обов'язковий, а рекомендаційний характер. Джерелом більшості стандартів є резолюції міжнародних організацій, що встановлюють модель не належної, а рекомендованої, найбільш правильної і доцільної поведінки. Тому запозичення й інтеграція зазначених стандартів у діяльність національних правоохоронних органів є першочерговим завданням, яке ставиться перед державою. Міжнародні стандарти правоохоронної діяльності наділені специфічним предметом регулювання (правоохоронна діяльність) і мають особливу природу, пов'язану із формуванням правоохоронних органів на підставі узагальнення практичного досвіду.

Таким чином, під міжнародними стандартами правоохоронної діяльності розуміються загальновизнані правила, моделі, взірці та еталони здійснення такої діяльності, які закріплені у основоположних міжнародних нормах і рекомендаціях та виступають прийнятними мінімальними умовами для реалізації у внутрішній системі країн, котрі прийняли на себе зобов'язання їх виконувати.

Ознаками міжнародних стандартів правоохоронної діяльності є: загальновизнаний характер, тобто самі по собі міжнародні стандарти правоохоронної діяльності носять загальний характер і вказані стандарти стосуються основних елементів правоохоронної діяльності; практичний характер, тобто міжнародні стандарти це результат практичного досвіду, котрий втілений у міжнародні норми або результат перевірених досягнень сучасної юридичної

науки; оптимальність, тобто міжнародні стандарти – це результат консенсусу між країнами, які мають різноманітний рівень правового регулювання правоохоронної діяльності та закріплюють мінімальні для всіх правила, моделі, взірці та еталони їх імплементації; дуалістичність, – для одних країн, які відрізняються високим рівнем організації та діяльності правоохоронних органів, запропонована міжнародними стандартами модель функціонування таких органів – це мінімальні умови, а для інших – мета, яку вони прагнуть досягнути внаслідок запровадження таких стандартів; спрямованість на реалізацію у внутрішній правовій системі країн, яка передбачає готовність останніх імплементувати міжнародні стандарти правоохоронної діяльності у внутрішнє законодавство.

Переходячи до питання класифікації міжнародних стандартів необхідно зазначити, що існує досить значна їх кількість. Будь-які стандарти прав людини можна класифікувати за такими критеріями: а) за суб'єктом їх встановлення: 1) міжнародні (всвітні, регіональні, двосторонні) та 2) національні; б) за юридичною значимістю: 1) формально необов'язкові або декларативні; 2) рекомендаційні (так зване «м'яке» право /soft law/); 3) формально обов'язкові; в) за ступенем визначеності змісту: 1) абсолютно визначені (у якісному та кількісному вираженні); 2) відносно визначені (зокрема, якщо застосовуються оціночні поняття) [17, с. 669].

О.В. Саленко пропонує класифікувати міжнародні стандарти за такими критеріями: 1) зміст і спосіб закріплення: цілі, принципи, норми; 2) сфера дії: універсальні, регіональні, партикулярні; 3) юридична сила: імперативні, диспозитивні; 4) функції в механізмі міжнародно-правового регулювання: матеріальні та процесуальні; 5) спосіб творення та форма втілення: звичаєві, договірні та такі, що містяться в рішеннях міжнародних організацій [18, с. 265]. В.Д. Бринцев класифікує міжнародні стандарти таким чином: загальні (щодо державного устрою, прав людини та матеріального права); процесуальні (стандарти адміністративного, господарського, цивільного, кримінального судових процесів); стандарти судоустрою [19, с. 54]. М. Ставнійчук нормативно-правові стандарти класифікує: за суб'єктами їх створення – на стандарти РЄ, ЄС, ОБСЄ тощо; за галузеву приналежністю – на конституційно-правові, цивільно-правові, кримінально-правові та ін.; за зовнішньою формою закріплення – на ті, що фіксуються у міжнародних договорах, практиці Європейського суду з прав людини, юридичних актах міжнародних організацій, що відносяться до джерел права [20, с. 15–23].

При чому, дані класифікації міжнародних стандартів у юридичній науці сумніву не піддаються та активно підтримуються науковцями [21, с. 18–19; 22, с. 57]. Звичайно, що наведений перелік міжнародних стандартів прав людини не є вичерпним. Різноманітні класифікації стандартів прав людини покликані відображати ту чи іншу їхню специфіку, яку необхідно враховувати при конструюванні та використанні юридичних інструментів забезпечення (тобто сприяння реалізації, охороні й захисту) прав та свобод людини, визначенні механізмів впровадження міжнародних стандартів у національне право.

У 1992 році під егідою ООН вперше вийшов збірник стандартів та норм у галузі попередження злочинності та кримінального правосуддя. У даному збірнику спеціалісти Центру соціального розвитку та гуманітарних питань запропонували класифікацію міжнародних стандартів діяльності правоохоронних органів, в якій стандарти були поділені на дві великі групи: 1) документи, присвячені правам людини; 2) документи, присвячені попередженню злочинності та кримінального правосуддя [23]. На теперішній час, в аналогічному збірнику, з урахуванням новоприйнятих міжнародних документів у системі ООН, розроблено більш розгорнуту систематизацію міжнародних стандартів. Ця класифікація

включає такі групи документів: стандарти, що стосуються осіб, які перебувають під вартою, заходів, не пов'язаних з тюремним ув'язненням, правосуддя щодо неповнолітніх та реституційного правосуддя; стандарти щодо запобігання злочинності, насильства жінок та підтримки жертв; стандарти, що стосуються належного управління, незалежності судових органів, а також чесності та невідчужуваності співробітників органів кримінального правосуддя та доступ до правової допомоги; стандарти щодо правових, інституційних та практичних механізмів міжнародного співробітництва [24].

Н.М. Бакаянова пропонує міжнародні стандарти діяльності правоохоронних органів за суб'єктом та територіальним критеріями можна класифікувати на: а) загальні стандарти, що носять обов'язковий або рекомендаційний характер для всіх правоохоронних органів; б) універсальні або регіональні [25, с. 228]. Вказана позиція науковця до класифікації міжнародних стандартів правоохоронної діяльності потребує уточнення. По-перше, уживані вченим по відношенню до виокремлених нею видів міжнародних стандартів терміни «загальні» та «універсальні», вважаються синонімами. А по-друге, оскільки лише окремі із системи правоохоронних органів мають у своєму складі озброєні формування, чия повсякденна діяльність пов'язана із застосуванням спеціальних засобів і вогнепальної зброї, вважаємо логічно хибною тезу про можливість існування універсальних міжнародних стандартів діяльності правоохоронних органів. Адже такі стандарти, на нашу думку, або ж не враховуватимуть специфіку мілітаризованих правоохоронних органів, або ж, навпаки – не матимуть сенсу для немілітаризованих органів публічної влади правоохоронного спрямування їх діяльності [26, с. 86–87].

Висновки. Отже, міжнародні стандарти діяльності правоохоронних органів виступають системою міжнародних документів, що дозволяє правоохоронним органам більш ефективно виконувати завдання щодо адміністративно-правової охорони і захисту прав у інтересах особи, держави і суспільства, результативно впливати на реалізацію таких прав з метою їх упорядкування й захисту від протиправних посягань з боку третіх осіб та держави. В такому випадку, можна запропонувати наступну видову диференціацію міжнародних стандартів діяльності правоохоронних органів: 1) за суб'єктом та сферою міжнародної правової регламентації: а) стандарти у галузі прав і свобод людини та забезпечення законності і правопорядку; б) професійні стандарти посадових і службових осіб правоохоронних органів, насамперед, стандартів професійної підготовки; 2) за предметом правового регулювання та суб'єктом правоохоронного органу: а) функціональні (стандарти у сфері реалізації правоохоронними органами своїх функцій); б) організаційні (стандарти організації діяльності правоохоронних органів та їх правового статусу); 3) залежно від рівня правового регулювання: а) стандарти, закріплені у документах під егідою ООН та її структур; б) стандарти, закріплені у документах РЄ, ОБСЄ, ЄС та їх структур; в) документи, розроблені та ухвалені міжнародними професійними структурами правоохоронних органів (Інтерпол, Європол, Євроюст, Європрокуратура тощо); 4) за обов'язковістю їх виконання: а) стандарти, які підлягають обов'язковому виконанню; б) стандарти, які носять рекомендаційний, необов'язковий характер.

Перелічена вище класифікація міжнародних стандартів правоохоронної діяльності виступає сукупністю пов'язаних між собою як універсальних, так і регіональних, зокрема європейських правових стандартів, що обумовлюють стандартизовану правоохоронну діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рабінович П.М. Міжнародні стандарти прав людини: властивості, загальне поняття, класифікація. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 1. С. 19-29. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2016_1_4
2. Мінімальні стандартні правила поводження з ув'язненими 1955 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_212#Text
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
4. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів, схвалену Указом Президента України від 10 травня 2006 року № 361/2006. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/361/2006>
5. Стандарти якості надання безоплатної вторинної правової допомоги у кримінальному процесі, затверджені Наказом Міністерства юстиції України від 25 лютого 2014 року № 386/5. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0337-14>
6. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод., допов. та CD) / [Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009. 1736 с.
7. Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. К.: «Укр. енцикл.», 2003. Т. 5: П - С. 736 с.
8. Международные стандарты для органов по поддержанию правопорядка. Карманное пособие по правам человека для работников полиции. Верховный комиссар ООН по правам человека. Центр по правам человека. Организация объединенных наций. Нью-Йорк, Женева, 1996. 27 с.
9. Боняк В.О. Органи охорони правопорядку України в сучасному вимірі: конституційно-правовий аспект: моног. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2015. 384 с.
10. Біліченко В.В. Міжнародні стандарти щодо захисту ключових прав та свобод людини в діяльності правоохоронних органів України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Том 27. С. 30–35.
11. Денисюк Д. Завдання Національної поліції України: проблеми законодавчого закріплення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 8. С. 100–104.
12. Луценко Ю.І. Гуртова К.М. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності щодо протидії катуванням. *Проблеми сучасної поліцейської: тези доп. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 28 квіт. 2021 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків: ХНУВС, 2021. 244 с. С. 229–232.
13. Ключко А.М. Міжнародні стандарти роботи поліції. *Правоохоронна функція держави: теоретико-методологічні та історико-правові проблеми: тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Харків, 25 листоп. 2016 р.). С. 131–133.
14. Установление международных стандартов в области прав человека: Резолюция Генеральной Ассамблеи ООН 41/120 от 04.12.1986 г. URL: <http://daccessddsny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/496/28/IMG/NR049628.pdf?OpenElement>.
15. Балінський О.В. Міжнародні правові стандарти та їх роль у правовому розвитку в умовах глобалізації. *Держава і право*. К., 2006. Вип. 32. С. 463–469.
16. Забрда С. М. Міжнародно-правові стандарти поліцейської діяльності щодо протидії насильству в сім'ї. *Право і суспільство*. 2012. № 2. С. 161–168.
17. Ляхвіненко С. М. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики. *Держава і право*. 2011. Вип. 51. С. 666–672.
18. Саленко О.В. Міжнародні стандарти у сфері судоустрою та статусу суддів, їх зміст і класифікація. *«Національний юридичний журнал: теорія і практика»*. 2014. № 3. С. 263–269.

19. Бринцев В.Д. Стандарти правової держави: втілення у національну модель організаційного забезпечення судової влади: Монографія. Х.: Право, 2010. 464 с.
20. Ставнійчук М.І. Роль міжнародних стандартів у захисті та розвитку демократичних принципів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 2. С. 15–23.
21. Наливайко Л.Р., Степаненко К.В. Міжнародно-правові стандарти прав людини: навч. посібник. Дніпро: ДДУВС, 2019. 184 с.
22. Хаустова М.Г., Пилипчук А.В. Міжнародні стандарти прав людини. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. №6. С. 56–59.
23. Сборник стандартов и норм ООН в области предупреждения преступности и уголовного правосудия. Нью-Йорк, 1992. 329 с.
24. Сборник стандартов и норм ООН в области предупреждения преступности и уголовного правосудия. Нью-Йорк, 2016. 550 с.
25. Бакаянова Н.М. Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. Ч. 1. С. 226–229.
26. Боняк В.О. Міжнародно-правові стандарти діяльності органів охорони правопорядку: поняття та його видова диференціація. *Захист прав людини: міжнародний та вітчизняний досвід*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (16 травня 2019 року). Київ: Національна академія прокуратури України, 2019. С. 84–87.